

SCOLA ROMANA.

FÓIA PEDAGOGICA PENTRU INAJTAREA CAUSEI SCOLARE LA ROMANI.

Edata si redactata

cu concursulu Domniloru: **Dr. A. P. Alexi**, prof. gimn. in Naseudu, **V. Gr. Borgovanu**, prof. prep. in Gherl'a, **Dr. D. Barcianu**, prof. semin. in Sibiu, **T. Ceotea**, prof. prep. in Aradu, **Dr. A. Gram'a**, prof. de teol. in Blasiu, **I. Lazariciu**, prof. prep. in Dev'a, **Gr. Pletosu**, prof. si catich. g. o. la gimn. din Naseudu, **Dr. P. Tanco**, directoru gimn. in Naseudu s. a. m. m. etc.

Max. Popu,
prof. gimn. in Naseudu.

de

Vasile Petri,
prof. preparandialu em.

Apare in tóta Marti'a si costa pe 1 anu
4 fl., pe $\frac{1}{2}$ 2 fl. Prenumeratiunile sunt
a se adresá la redactiune in Naseudu
(Nassod, Transilvani'a).

Naseudu, 8-a Aprile 1880.

Pentru inserate se respunde de siru 5 cr.
si tax'a timbrului câte 30 cr. de fie care
publicatiune. Serisori nefrancate nu se
primescu, anonime nu se considera.

Curagiulu

cá elementu specificu alu educatiunei.

Curagiulu intaresce si pre celu mai slabu
si ajuta si pre celu fora norocu.

II.

Espunendu aceste pe scurtu, se nasce in-
trebarea: cum are a se plantá si cultivá cura-
giulu in copilulu din scóla?

Cându voimu a cultivá curagiulu in copilu,
trebuiece inainte de tóte a-i formá o idee chiara,
bine esplicata si bine motivata, despre celea de
cari are a se teme si a nu se teme. Spre acestu
scopu scolarulu trebuiece invetiatu a apretia
simtiulu de independintia, mai multu decâtu tóte
trebuintiele lumesci si decâtu tóte placerile si
desfetarile sensuale, trebuiece invetiatu a pretiui
mai multu indestulirea interna, câscigata prin
invingerea dureriloru cu ajutoriulu vointiei, de-
cátu tóte comoditatile sensuale; trebuiece inve-
tiatu mai departe a pretiui simtimentulu de sine
mai multu decâtu vestmintele pompóse din afora;
in fine trebue se invétie a stimá si onorá pre
Domnedieu, natiunea, onórea, libertatea, dreptatea
si adeverulu, mai multu decâtu tóte comoditatile
unei sclavii, in care numai acel'a póte se cada,
care in interiorulu seu este deja prefacutu in
sclavu.

Prin câscigarea astoru feliu de simtimente
si de cunosciintie se intaresce credinti'a de re-

usire la ori ce intreprindere si se fortifica in-
crederea de sine.

Ajungendu pana aici, vomu cercá mijlócele
directe, ce trebuiece a se folosí in educatiune,
pentru a plantá si cultivá in discipuli adevera-
tulu curagiulu.

Celu de antaiu si celu mai insemnatu din-
tre mijlócele de educatiune, care póte se aiba
unu succesu siguru, este si aci, cá si la culti-
varea altoru virtuti, esemplulu celu bunu
alu educatoriului. Invetiatoriulu trebuiece se
servésca eleviloru sei in tóta privinti'a de mo-
delu. Dela unu invetiatoriu, carele pune mai
mare pretiu pe placerile sensuale ale lumii, de-
cátu pe cele spirituale, carele se pare a avé
corpulu singuru numai pentru a cultivá scopuri
egoistice si timide, carele preferesce comoditatea
façia de datorintia si de oficiu, si carele in ur-
ma se lasa a fi condusu mai multu de conside-
ratiunile unei subiectivitati mature, — dela unu
atare invetiatoriu nu se póte acceptá nici odata,
cá imbarbatarile lui pentru fapte si simtimente
nobile si curagióse se produca fructele dorite.

Si din contra, unu institutoru, carele cores-
punde esactu datorintieloru sale, carele premerge
cu esemple bune, arata interesu de tóte causele
cele publice, ce tientescu la cele mai inalte sco-
puri omenesci, la promovarea si ameliorarea bi-
nelui poporului, a natiunei sale, a patriei sale

si a omenimei întregi; unu institutoru, carele scie a se ridicá preste parerile ce se sustienu in viétia de catra massa, unu institutoru, care merge cu resolutia si abnegatiune pe tóte càile cele bune; unu atare institutoru nici nare trebuintia se indemne pre invetiaceii sei la curagiu, pentru-ca esemplele cele bune i atragu cu mai mare farmecu decâtu tóte vorbele cele pompóse si animatóre, inse lipsite de fapte.

Unu mijlocu eficace pentru plantarea si cultivarea curagiului este ilustrarea cu esemple mari scóse atâtu din viéti'a contemporana, câtu si din istori'a universală si cea natională. Adese-ori întâlnim in viétia chiar' in mijloculu nostru esemple de curagiu, ce in tóta privinti'a le putemu luá dreptu modelu de curagiu moralu, de curagiu spiritualu si de curagiu fisicu. Aceste sunt cu atâtu mai bune si se potu aplicá cu mai mare succesu, déca sunt luate dela persóne ce invetiacelele le cunósce din viéti'a de tóte dilele. Inse istori'a universală este isvorulu celu mai abundantu pentru esemple de curagiu de tóta natur'a, cari sunt in stare a stírní si a cultivá curagiulu cu celu mai multiamitoriu succesu. Cu deosebire gasim esemple de aceste in istori'a clasicitatii, la Elini si la Románi, in resbelurile de libertate ale Greciei, in resbelurile románe pre tempulu republicei,*) in resbelurile de emanciparea consciintei, a emanciparii popóraloru de selavia, in resbelurile pentru libertate in Europ'a si Americ'a.

O alta fontana, pe care institutorulu românú nu-i este permis a-o trece cu vederea la desvoltarea si cultivarea curagiului in discipulii sei, este istori'a patriei si istori'a natională, cu care si fora de aceea are se se ocupe mai antâiu din alte consideratiuni pedagogice.

Câte esemple de curagiu nu cunóschem noi din istori'a patriei, si cu deosebire din istori'a Româniloru? Câte esemple de curagiu românescú ni se infaçiosiéza in resbelurile Româniloru, încependu dela colonizarea lorú pâna astadi, purtate cu tóte gintile barbare si cu deosebire cu Turcii, cu Rusii, cu Tartarii, cu Polonii si cu altele?

Ce tablou minunatu de curagiu adevératu vitejescú ne infaçiosiéza numai luptele Româniloru avute pe malurile Dunarei si pe cóstele Balcanului in anulu 1877—78, in cari lupte curagiulu Româniloru a fostu admiratu de lume si laudatu chiar' si de inimicii romanismului. *)

Venimú se vorbimú pre scurtu specialu despre cultivarea pregatítóre a curagiului din vederi pedagogice prin o buna disciplina si o corectă dirígere, si observamú mai antâiu, cumca invetiatoriulu nu-i este permis sub nice o conditia de asuprime cele de antâiu dispositii de curagiu, ce observa cà au începutu la unu discipulu a se desvoltá dela natura, ei din contra acolo unde aceste se manifesta in adevéru, are se le conduca pe calea cea adevérata, ér' acolo unde se afla in unu gradu mai micu, séu numai in embrionu, are se le descepte si cultiveze pe calea cea adevérata. Unu copilu, ce are o natura estremu petulanta, bataiósa, care nu baga in nici o séma si nu pricepe periculu ce i stà adese in cale, trebuiesce a se face atentu la acelu periclu, a-i se spune calea si scopulu curagiului si a se conduce spre acéla.... Si déca cine-va pedepsesce ori-ce pornire de curagiu naturalu inainte de ce aru fi degeneratu, ma 'lu pedepsesce fisice cu nuiele séu betie, prin acést'a comite o fapta fórté rea, pentruca prin pedéps'a trupésca se produce in elevu fric'a de durere, precându densulu ar' trebui invetiatu se despretiúiéscă durerea, se fia curagiosu. La crescerea

*) Credemú cà vomu face o placere lectoriloru, déca vomu publicá o mica lista a acelorú eroi, o cununa de viteji románi, alu caroru nume voru remané in istoria neperitóre, cununa ce o scótemu din opulu nostru: „Resbelulu orientale ilustratu.“ Generalii: Manu, Lupu, Cerchezu, Haralambic, Anghelescu. Colonelii: Slaniceanu, Cantilli, Ipatescu, Petrovanu, Anghelescu, Heret, Cretianu, Formacu, Berendeiu, Budestianu, Boranescu, Vladescu, Moldarescu, Cernavodianu, Dumitrescu-Maicanu, Sachelari, Cotrutiu, Falcoianu, Arionu, Rasnovanu. Loc. col.: Murgescú, Candianu-Popescú, Pilatu, Voinescu, Grigore Ionu, Fotti, Peretiú, Rosetti Stefanu, Chiritiescu, Alesandrescu, Maldarescu, Dumitrescu, Algiu. Majorii: Groza, Leca, Jarcu, Siontiu, Hondoca, Cratiunescu, Comaneanu, Leonu, Macri, Burileanu, Giurescu, Jene, Burchi, Mateescu, Vartiadi, Falcoianu, Guranescu. Capitani: Mortiunu, Valter, Pruncu, Rosianu, Nastasie Ionu, Ganescu, Albu, Calendru, Boranescu, Epites, Chivu, Merisiescu. Locotenenti: Cucu, Marinescu, Hartelu, Calinescu, Caloianu, Catarescu, Radovicu, Bordeanu. Subloc.: Rosetti, Danescu, Lemnea, Papazoglu, Vladescu, Osteanu, Spiroiú, Ghica. Tunari: Buciumanu, N. Alesandrescu si U. Michailu, apoi cureritorii stindardului turcescu la Griviti'a: Grigore Ionu, Stanu George si Nica Vasile si altii mai multi.

*) Cá manualu bunu recomandamú Grube, Biografii romane, tradusa de N. P. Petrescu, Sibiu.

astoru feliu de nativi institutorele se-si aduca aminte, cum-ca tinerimea trebuie invetiata se cuteze. Éra de cum-va aru mai remâne din scóla unele defecte in acést'a privintia, acele se potu emenda usioru mai târdiu, in decursulu vietiei, in paralelu cu desvoltarea maturitatii, numai scóla se-si fí facutu fondulu ei de cuno-sciintie si principie. Fórte nimeritu dice Jean Paul in unu locu: „Nici odata nu este bine a-se slabí o putere, ci numai a intarí muschiulu opusu aceleia“ ér' Luter in altu locu dice: „Este fórte reu, cându lucrulu vine pâna acolo, cându copii din caus'a pedepsei aspre se se supere pe parinti, ér' invetiaceii se devina inimici institutoriloru lor.“ Totu Luter dice mai departe: „De aceea nu este bine a permite femeiloru, cari grijescu de copii, cá se-i invetie a avé frica de câte naluciri si de câte fantasmagorii de nópte. Dara este a-se ingrijí, cá se se crésca bine, se aiba frica buna, adeca se se téma de acele lucruri, cari sunt in adeveru de temutu, éra nu de acele, ce nu sunt de temutu si se nu-se invetie fricosi, timidi.“

Inse nu numai fantasmagoriile si totu feliulu de naluciri contribue la deprimarea curagiului si la nascerea de timiditate in unu copilu, ci si tractarile de totu gingasie in privintia conservarii sanetatii sale. Este fórte reu, cându copilulu se invétia de micu a-si teme sanetatea de tóta nimic'a, cá si de cine scie ce periclu mare, cându se invétia a âmblá totu invalidu si cá cu picíóre de stiela, pentru-ca prin acést'a nu numai se sufóca si se inadusiesce in germine ori ce dispositia de curagiu, de abnegatiune si de resolutiune, dar' se pune bas'a unoru dispositiuni egoistice, se invétia de micutiu a-se interesá si grijí numai de sine, de scumpulu seu ego.

Déca se observa la unu invetiaceleu lips'a dispositiuniloru pentru curagiu, institutorele trebuie numai decátu se-i stee in ajutoriu, trebuie se-lu imbarbateze si se-i dee la mâna tóte mijlócele, cá se-i succéda baremu unele întreprinderi curagióse, pentru-ca prin acést'a cresce in discipulu increderea de sine si i-se desvólta

cutezarea de a face si de sine întreprinderi curagióse. Asemenea este datoriu institutulu de a nutrí pre copilu cu speranti'a, cum-ca nesuintiele si întreprinderile lui voru fí incununata cu succese bune, pentru-ca prin acést'a se desvólta si cultivéza o adeverata sirguintia, care este de cea mai mare importantia, este bas'a educatiunei.

(Va urmá.)

Instructiunea din istori'a naturala in scóla poporala.

Nu este indoiéla, cum-ca sciintiele naturale in timpurile mai noua au facutu progresu gigantic. Sub acést'a nu întielegemu hipotesele, cu cari se paradéza astadi si de cari se folosescu multi cá de arme contra religiunei, conditiunea prima de esistentia a societatii omenesci, ci întielegemu rezultatele positive, obtienute pana acumu si basate pe argumente neresturnabile, ér' nu pe bunulu placu alu unuia séu altuia, séu dora chiaru pe nesciinti'a subiectiva.

Pentru cá se fimu bine întielesi, aducemu unu esemplu. Erau odata mai multi in unu discursu. Unulu din ei, in bun'a credintia, ca face unu vitiu placutu, întretiesú in vorbele sale si aceste: „Acésta e bunaóra cá si ceea, ca au dusu doi insi unu strugure pe paru.“ Cu alte cuvinte, acést'a inca e o poveste, cá si cea din biblia, cu strugurele pe paru. Acum déca respectivulu sciá, ca caletorii vechi si noi spunu, cumca in Pales-tin'a strugurii crescu de doue urme de lungi si ajungu la o grentate de doispredece punti, tinea vitiulu in posunariu si se crutiá pe sine.

Manecandu inse din punctulu de vedere alu rezultatelor positive, cauta de alta parte se constatamu, ca in generalu pre câtu e de mare progresulu obtinutu pe terenulu sciintieloru naturale, pe atátu de mare e si indiferentismulu, cu care s'a tractatu si se tractéza acestu obiectu de invetiamentu, care si astadi se privesce cá unu obiectu secundariu, ma in multe scóle esista numai pe papiru.

Din acésta cauza ne-amu propusu a tractá despre acestu obiectu in colónele „Scólei Române“, aratandu mai antaiu folosulu si importanti'a acestui obiectu, dupa aceea facendu unele

observari metodice si in urma expunendu materi'a tractanda si ordinea in care are se se tracteze.

Posibilu este, cumca cele urmatore nu voru suna bine la urechile tuturoru si in specie la ale acelora, cari n'au insusirile de a fi aceea ce suntu, adeca educatorii si invetiatorii generatiunei tinere.

Noi inse, candu damu ore cari indegetari in privinti'a tractarii unui obiectu, fia acela ori si care, avemu inaintea ochiloru unu invetiatoriu, care are insusirile si pregatirile necesare, e consciu de missiunea sa si porta acestu oficiu nu pentruca n'a pututu capeta altulu, ci pentruca are aplecare spre elu, dar' nici-decumu individi, cari s'au facutu invetiatori numai astrinsi de impregiurari.

Despre acest'a mai pre largu cu alta ocaziune. Acumu se trecemu la tem'a nostra.

1. Folosulu.

Pentruca unu obiectu in genere, si istori'a naturala in specie se se propuna cu folosu in scola, e delipsa, ma e conditio sine qua non, ca invetiatoriulu se aiba aplecare deplina si cunoscintie destule din obiectu. Desi nu se pote pretinde, ca invetiatoriulu se fia naturalistu, totusi e neincungiuratu delipsa, ca se aiba cunoscintie esacte, se nu fia strainu in natur'a, din care face si elu o mica parte. Spre scopulu acesta trebuie se lucre insesi preparandiile intru acolo, ca candidatii de invetiatori se fia deplinu orientati pre acestu terenu, se capete unu fundamentu, pre care se pota cladi mai departe; caci vai de aceea scola, unde invetiatoriulu nu scie mai multu decatu are se invetie pre prunci seu dora nici atata.

Este adeveratu, ca scolele preparandiale n'au de a cresce naturalisti; inse de voimu ca scola se cresca tinerimea—nu ca se fia invetiati de profesiune, ci industriari si cu deosebire economi buni—nu este ertatu a neglege preste totu sciintiele reale si in specie cele naturale.

Folosulu provenitoriu din propunerea acestui obiectu se pote reduce la urmatorele:

a) Istori'a naturala promovéza cultur'a formala a tinerimei. S'a argumentatu, cum-ca matematic'a ar' contribuí mai multu la cultur'a formala, pentruca prin ea se desvolta priceperea preste totu si in specie putinti'a de a combina, a abstrage, a reflecta. Precandu recunoscemu acest'a, sustinemu cu taria, ca sciintiele

naturale in acesta privintia suntu cu multu mai susu. Prin acestu obiectu — deca se propune bine — se punu in activitate tote puterile spirituale. Prin intuitiunea obiectelor naturale se casciga cunoscintia despre o multime de fenomene, ce stau in legatura strinsa, si despre legile, dupa cari se intempla, prin ce se desvolta fortiele spirituale, si prin acesta se cultiva simtiulu frumosului, simtiulu esteticu.

Si in adeveru, unde s'ar' pute cultivá acestu simtiu mai bine decatu aici? Unde esista o galeria mai admirabila decatu in natura? Capetele de opera, ce le admira lumea civilisata, nu suntu alta decatu o imitatiune a obiectelor din natura, si cu atata se tinu a fi mai perfecte, cu catu semana mai bine cu originalulu, adeca cu obiectele din natura.

Inse pre candu in galeri'a iconelor facute de mani omenesci nu pote intrá ori cine, pre atunci galeri'a naturala, facuta de creatorulu omnipotente, e deschisa tuturoru dela domnu pana la pastoriu. Unulu ca si altulu are dreptulu si posibilitatea de a admira colorile floriloru, frumsetia formelor, multimea fiintelor etc.

Firesce si aici depinde totulu dela invetiatoriu, dela care se cere, ca se scie escita interesulu in prunci, si acesta nu se pote face numai prin o simpla descriere seu chiaru prin o comanda militara. „Uitati-ve aici si descrieti partile acestei plante!“

Interesu pote cine-va descepta numai, deca singuru este interesatu, la din contra invetiatoriulu devine teatralistu, care produce ceva pre bina, silitu de impregiurari, ca se traiasca, dar' nu o face cu simtiu.

b) Istori'a naturala desvolta simtiulu moralu si religiosu. Cu catu cine-va se ocupa mai multu cu studiulu naturei, cu atata se convinge mai multu, ca nu este o fiintia catu de mica si nebagata in sema, care se esista in desiertu. Sciindu acesta, se invetia a crutiá si a nu nimici nici celu mai micu insectu seu verme, cu unu cuventu: se invetia a-se feri de reu. Studiandu cursulu naturei, va vedé, ca in dens'a domnesce activitate si ordine, si cum-ca fia care obiectu singuratecu conluera la perfectiunea totalitatii. Viediudu tote aceste, nu-i remane decatu a-le imita.

In ceea ce priveste escitarea si desvoltarea simtiului religios, pedagogii sunt de diverse pareri. Unii sunt de parere, cá instructiunea in stiintele naturale se nu-se aduca in nici o legatura cu religiunea. Asia dice d. e. renumitul Dittes: „In stiintele naturale cá atari nu este nici o sistema, nici morala, nici religiósá, nici politica. In privintia acésta stiintia naturei este neutrála, de nu se inducu opiniuni in ea... Ce se invétia din sciinti'a naturala, e singuru cunosciint'a naturei, si invetiatoriulu are se se res-tringa singuru la acésta“ etc.

Cine scie punctulu de vedere alu lui Dittes, va intielege tare bine, ce va se dica renumitul pedagogu cu cuvintele de susu.

Cu totulu altu mintrelea stá lucrulu privitu din punctulu de vedere, din care 'lu priveste maioritatea pedagogiloru si-lu vomu privi si noi, pre câtu timpu vomu avé ocaziune a-ne esprimá parerile in acestu respectu. Noi credemu, ca nu numai este iertatu, ci din contra invetiatoriulu e necesitatu a face aplecare la religiune. Vorbindu de o fiintia, — cum póte se nu vorbésca de creatoriulu ei? Vorbindu despre legile natu-rei, — cum póte se nu amintésca de legislatóre? Ori unde se întóree omulu in natura, afla urmele unei mani puternice, unei fiintie mai inalte, si lucrurile ori fapturne privite 'lu indémna la pietate, la laud'a creatorelui. —

Sciinti'a preste totu si cea naturala in parte este contrare superstitiunii. Apoi cum-ca acést'a domnesce intre poporulu nostru, este lucru destulu de cunoscutu, Cine nu scie povestea despre strigoi, ce ambla pre la mediulu noptii? Cine nu scie despre fat'a padurii in locurile muntene, unde se afla ómeni, cari in superstiunea loru afirma a o fi vediutu cu ochii? Cine nu scie despre arderea baniloru in comorile ingropate in pamentu pre la Sangeorgiu si altele si altele? Si de unde tóte acestea, decátu din necunosciinti'a naturei.

Ambele convinu aici fórte bine. Religiunea ne arata credinti'a cea adeverata, cunosciinti'a naturei o intaresce.

(Va urmá).

Din sinulu conferintieloru invetiatoresci.

Protocolulu conferintiei invetiatoriloru rom. gr. cat. din tractele protopopesi ale Gherlei, Losiardului si Giulei, apartinetóre diecesei gherlane, tinuta in Gherl'a la 25 si 26 Sept. a. c. st. n. sub presidiulu Reverendisimului D. Andreiu Antonu, archi-diaconulu Gherlei, fiindu de fačia D. V. Gr. Borgovanu si V. Suciú, profesori preparandiali si 20 invetiatori (8 din tractulu Gherlei, 8 din alu Losiardului si 4 din alu Giulei).

Siedinti'a I.

1. In 25 Sept. la 9 óre dimineti'a dupa celebrarea s. liturgii de catra Reverendisimulu D. A. Antonu, archi-diaconu, la carea asistara invetiatorii intruniti, acestia adunându-se in localitatea scólei confes., amentitulu D. archi-diaconu, in calitate de presiedinte, deschise conferinti'a prin o cuventare scurta, acomodata, proponendu a se alege unu vice-presiedinte si unu notariu. — Se alegu prin aclamatiune de vice-presiedinte D. prof. preparandialu V. Gr. Borgovanu, si de not. invet. F. Muresianu.

2. Din partea presidiului se propune constatarea membriloru presenti, anume dupa tractele ppesi. — Se afla la inceputu 18 si mai tardiu 20 invetiatori;

a) Din tract. Gherlei: D-nii V. Gr. Borgovanu si Vasiliu Suciú, prof. preparandiali, Ioanu Boeriu, invet. prim. in Gherl'a, Dumitru Marzocu in Dengeleagu, Simeonu Plebanu in Chireu, C. Popu in Ormanu, F. Muresianu in Ghiroltu, Vasiliu Moldovanu in Pinticu, C. Popu in Codoru, Ioanu Nemesiu in Sintereagu si Vale.

b) Din tractulu Losiardului: I. Ienci in Ináu, I. Bota in Lon'a, Tr. Moldovanu in Losiardu, T. Hedesiu in Chiciediu, Ig. Berendi in Teocuri, si fost. invet. in Teocu Tom'a Filipu.

c) Din tract. Giulei: Z. Coste in Giula si Ciunafai, V. Morariu in Huseu-Macicasiu, D. Podariu in Valasutu si I. Farcasiu in Ascileulu micu.

3. Se propune si primesce tinérea de conferintie regulate pâna la formarea unei reuniuni invetiatoresci a tuturoru invetiatoriloru din giurulu Gherlei, in cari se se predee de catra doi invet. mai buni câte unu tractatu baremu din dóue obiecte de invetiamentu. Tractatele respective se voru statori de catra conferintia, luandu in consideratiune indigentiile locale. Propunatori si insinuéza s'au se alegu de conferintia, oblegându-se a elaborá in scrisu tractatulu respectivu, a-lu studiá si apoi a-lu predá.

4. Se propune si primesce a se rugá Ven. Consistoriu, cá se impuna MOD. Protopopi si Preoti, cá de timpuriu se steruiesca la poporeni nostri din respectiv'a comuna, unde se va tiné conferinti'a, pentru incuarterarea libera, eventualminte si vipluarea gratuita

5. Venindu la cunosciinti'a conferintiei, cá mai in totu loculu lipsescu manualele de invetiamentu, din care cauza stagnéza invetiamentulu: — Se afla de necesaru a se rugá Ven. Consistoriu, cá in acésta privintia se dis-

puna d-loru protopopi, că in întielesulu legiloru sustatóre se impuna senatului scolasticu din fia care comuna a procurá cartile si alte recuisite necesarie pre spesele comunei, séu din cas'a bisericésca, mai înainte de inceperea cursului scolasticu.

6. Se propune si primesce, că la tinerea esameneloru de véra d-nii protopopi se se deoblige a purtá cu sine in totu anulu prin intregu tractulu seu câte pre unu invetiatoriu, pâna voru fi toti invetiatorii tractuali perondatai; afora de acést'a invetiatorii din comunele invecinate se se oblege a participá unii la esamenel altor'a.

7. Prof. V. Gr. Borgovanu propune, că toti invet. din tractele amintite se se oblege a se prenumerá la o fóiá pedagogica, care propunere o formuléza propunetoriulu in modulu urmatoriu: — Mi s'a datu oca siune a me convinge mai adese ori — parte cu oca siunea participarii la esamenel dela scólele conf. din giurulu Gherlei parte la esamenel de cualificatiune docentiale, ca mai toti invetiatorii nostri, in locu se progreseze, — regreseza in cunoscintiele apartinatóre chiamarii loru. Caus'a acestei impregiurari triste mi-se pare a fi dupla: odata invetiatorii nostri, absolvindu cursulu pedagogicu, se cugeta absolvati si de datorinti'a si necesitatea repetirei celoru invetiate in institutul pedagog., a dóu'a, că abstragendu ca cei mai multi n'au nici manualele pedagogice din institutu, dar' nu cetescu nici o fóiá pedagogica;

Considerându deci, că invetiatorii nostri trebue se fia acea, ce le arata numele de „invetiatoriu“: „luminatoriu“, carea calitate se póte căscigá numai prin cetire si invetiare, 'mi permitu a rugá on. conferintia, că se binevoiesca a luá in privinti'a acést'a unu conclusu obligatoriu pentru toti invet. din aceste trei tracte amintite. — Dupa desbateri mai indelungate se ia conclusulu: „Invetiatorii rom. gr. cat. din tractele ppesci ale Gherlei, Losiárdului si Giulei se indatorescu a prenumerá la fói'a pedagogica „Scóla Româna“ redigeata de d. V. Petri. — MOD. protopopi tractuali voru procurá fói'a amintita pentru fiacare invet. din tractulu seu si invet. o voru solvi. La din contra inspectoratele scólei se plenipotentiéza a subtrage pretiulu abonamentului cu oca siunea scóterei solutiunei invetiatoresci.

Fiindu timpul inaintatu, siedinti'a se ridica ficsandu-se continuarea pre 2 óre dupa amédi.

Siedinti'a II.

Sub presidiulu ordinariu, la 2 óre d. a.

8. Plangandu-se toti invetiatorii, că scóterea solutiunei pe calea repartitiunei e anevoioasa si neregulata, in câtu de cele mai multe ori invetiatoriulu e astrensu a imprumutá dela privati, pâna la scóterea solutiunei loru, ceea ce deróga multu statului invetiatorescu, si asia destulu de umilitu in positiunea sa: — Se propune si primesce, că solutiunea invetiatoriloru se se adune de odata cu contributiunea. Pentru a careia realizare se se róge Ill. Sa D-lu Episcopu, că se intrevina la Inaltulu Ministeriu că acela-si se dispuna jurisdictiuniloru politice — respective pretoriloru a aduce in viétia acestu conclusu.

9. Venindu la cunoscinti'a conferintiei, ca multi in-

vetiatori sunt supusi sarcineloru publice: — Se propune si primesce, a se rugá ven. superioritate bisericésca, că in contielegere cu cea politica se iese sub scutinti'a pre invetiatori. Anume comun'a se se indatoresca a face partea competitóre si repartiatá invetiatoriului; ér' spesele publice comunale obvenitóre pre docenti, se nu se esecuteze de pre dénsulu, ci se se scóta din solutiunea lui restanta.

10. Se decide a se rugá ven. consistoriu scolasticu, că statiunile invetiatoresci devenite vacante se se curenteze in intréga dieces'a cá si parochiele vacante.

11. Se propune si primesce, că se se infiintieze in tóte trele tractele protopopesci conferintie filiale, sub conducerea invetiatoriului celui mai bunu, — si anume: — Conducatorii voru fi:

- a) In tractulu Gherlei, invet. Ioanu Boeriu in Gherl'a;
- b) In tractulu Losiárdului inv. I. Morariu in Iclodulu mare;
- c) In tractulu Giulei invet. N. Barbosu in Borsia.

12. Prof. prep. V. Gr. Borgovanu accentuandu necesitatea depuneri esamenului de cualificatiune si din respectulu legei — provóca pre invetiatorii adunati a se nesui spre a depune acelu esamenu cu atátu mai virtosu, ca legea vigenta despre invetiatori dispune, ca numai docentii provédiuti cu atestate de cualificatiune se considera de definitivi.

13. Se propune si primesce, a se rugá d-nii prof. preparandiali a tiné pre diu'a de 26 l. c. fia care câte o lectiune din computu, metodu si fisica.

Fiindu timpul inaintatu, siedinti'a se ridica la 5 si jumatare óre si membrii se invita prin d. presiedinte a participá la inseratu (fiindu mâne serb. inaltiarei s. cruce).

In 26 sept. au prelesu: dela 11—³/₄ 12 d. Gr. Borgovanu din „computu“ — tractatulu despre frângerile diecimale; dela ¹/₂ 2—3 d. Porde din „pedagogia“; dela 3—4 d. Suciú din fisica: „termometrulu“ si „barometrulu.“

Siedinti'a III.

(In 26 Septemvire — 4 óre d. a.)

Dupa ascultarea prelegeriloru din obiectele amintite prin d-nii prof. prep. in localulu preparandiei diecesane toti invetiatorii s'au coadunatu in scóla primara româna din locu si s'a deschisu siedinti'a sub presidiulu ordinariu.

14. Cautandu la indigintiele, cu cari se afla apesati membrii conferintiei, dupa dorinti'a maioritatii, presidiulu anuncia, ca e aplecatu a desface conferinti'a. Ci inainte de a se face acést'a, in legatura cu cele de sub Nr. 3, d. presiedinte in contielegere cu membrii conferintiei státoresce, că pre conferinti'a viitóre se se prelucre teme din economia: „din gradinaritu“ si „pomaritu.“ Din Scriptologia, pre lângá o indrumare usióra si practica se se desvólte pe largu vocal'a „u“ si consonanta „m“. Din economia vá propune: F. Muresianu, invetiatoriu in Ghiroltu; ér' din scriptologia Ioanu Boeriu, invet. in Gherl'a.

15. Presidiulu cere a se insemná invetiatorii absentati

dela acést'a conferinția. a) Din tract. Gherlei: Ioanu Batinasiu din Nim'a, Ioanu Albertu din Dichisiulu de josu, Vasiliu Campanu din Terpiu, Teodoru Vescanu din Dichisiulu de susu si Sigau si Vasiliu Casianu din V.-Silvasiu si Hesdate. b) Din tract. Losiardului: Dem. Haranu din Piglesia, Pavelu Popu din Cublesiu, Alesandru Popu din Stoian'a si Ioanu Morariu din Iclodu. c) din tract. Giulei: Ciforu Curteanu din Uifaleu, Pavelu Horvatu din Fodor'a, Laurentiu invet. din Dragu si invetiatorii din Babuti si Cauaciu. Fația cu acesti absentii fora causa se propune si primesce, cá se se recerce d. protopopi concernenti pre lãnga aceea, cá se-i deferésca ven. consistoriu si se-i pedepsésca câte cu 2 fl. in folosulu bibliotecii tractuale.

Se decide, cá conferințiile viitórie pâna la infiintarea reuniunii, ale careia statute sunt deja gat'a si aprobate de ven. consistoriu, se se tina totu de a un'a in comunele, in cari resiedu d-nii protopopi si anume dupa asiediarea invetiatorilor prin statii.

Timpuu tinerii conferințiilor se va ficsá si publicá de catra respectivulu d. protopopu prin circulare cu 15 zile mai nainte.

Cu acestea protocolulu s'a incheiatu, autenticatu si subscrisu.

Andrieu Antonu,
archi-diaconu Gherlei si presied.

F. Muresianu,
not.

Tractarea unoru poesii. Lectiuni practice pentru clas'a a IV-a dela o scóla normala.

I.

P a s t r a r e a.

(Fine.)

5. Enararea piesei dinpartea scolariloru. Inchideti acum legendarele! Care-mi va sci enará bucat'a acést'a cu cuvintele sale? (Se enará de câte-va ori, facendu inceputulu scolarii mai desvoltati si urmandu apoi cei mai debili).

6. Tractarea piesei in privinti'a formei. Noi amu cetitu pana acuma multe bucati si anume: descrieri, naratiuni, fabule. Numesce-mi unele descrieri, N! Ce naratiuni cunoseci tu, N? Care-mi póte numi o fabula? Dar' o parabola? Ce e bucat'a „Tig'l'a din acoperisiu“? In aceste bucati silabele urméza in cuvinte fora nici o regula. Se privimu acum la bucat'a acést'a! Eu veiu ceti sirulu primu pe silabe, tu N le vei numerá. Din câte silabe consta sirulu acést'a? Trecemu acum la alu doile siru. Din câte silabe consta si acést'a? Totu din câte 12 silabe constau si celelalte sire. Voiu ceti inca odata silabele din sirulu primu, fiindu cu bagare de séma la intonarea lor. Vedeti, ca unele din silabe se intónéza. ér altele nu; unele suntu mai lungi, altele mai scurte. Déca vomu insemná pre tabla silabele lungi cu o pauza (—), ér pre cele scurte cu o liniutia curbata in sus(∪), ne vomu convinge, ca dupa fia care silaba scurta urméza un'a lunga. Acést'a

o aflamu in tóte sirele bucatii nóstre. Fia care siru alu acestei bucati se compune din câte 12 silabe cari se schimba asia, ca dupa fia care silaba scurta urméza un'a lunga. Pentru aceea bucat'a acést'a se numesce poesia. Alle bucati, in cari silabele nu urméza regulatu, se numesce prosa. Cumu urméza silabele in poesia? — Fia care siru alu unei poesii se numesce versu. Din câte versuri consta dara poesia nóstra? Se privimu acum la cele doue versuri de autaiu. Cetesce cele doue silabe din urma ale versului primu! Acumu cetesce silabele finale din versulu alu doile! (Cele doue silabe finale ale versului primu consuna cu cele din versulu alu doile. Acést'a o aflamu in tóte versurile poesiei nóstre. Consonanti'a silabelor din urma in versuri se numesce rima. Ce numimu noi rima? Rim'a de doue silabe, cunu e in poesia acést'a, se numesce rima femenina. Santu inse poesii cu rima numai de o silaba, d. e. omu — pomu, caru — raru, pretiu — nutretiu, usioru — picioru etc; acést'a se numesce rima masculina. Care rima se d'ce masculina? care femenina? — In poesia nóstra versulu primu riméza cu alu doile, in altele inse versulu primu riméza cu alu treile, alu doile cu alu patruile, d. e. cá in poesia urmatóre, Nr. 125. Aceste se numesce versuri mestecate. — In alle poesii versurile suntu impartite in parti egale, cari se numesce strofe (a se vede d. e. poesia de sub Nr. 3: „Se mergemu frati la scóla“).

Recapitulare. Ce este bucat'a nóstra? Pentru ce este poesia? Ce numimu versuri? Cumu se schimba silabele in versurile acestei poesii? Ce numimu rima? De câte feluri e rim'a? Cari rime se numesce masculine, si cari femenine? Ce rime suntu in poesia acést'a?

7. Cetirea prin scolari pana la desteritate. Acumu voiu mai ceti odata cu poesia acést'a: voi fiti atenti, cá se o puteti ceti intocmai. (Se cetesce de catra invetiatoriu raru si cu intonare naturala, observandu-se bine interpunctiunea; apoi se deprindu scolarii in cetire pana la desteritatea cuvenita. Se se aiba grija, cá scolarii se nu cada cu tonulu si nici se se oprésca la capetulu versuriloru, unde nu este interpunctiune. In privinti'a acést'a poesia se cetesce cá si pros'a).

8. Memorizarea si recitarea poesiei (Memorisarea se dá scolariloru cá ocupatiune pe acasa, ér recitarea se face in scóla, cu observarea respectivelor prescripte didactice).

Jacobu Popu.

Bibliografia.

Catichetic'a bisericii dreptu credinçioase resaritene, de Ioanu Stefanelli, docente la universitatea din Cernautiu, 1879, Sibiu, Closius. VI. 344 pag., pretiulu 5 fl. v. a.

Tóta literatur'a nóstra nationala este seraca in asemenare cu a altor popóra. Dar' déca totu-si cautamu dupa productele literarie in diferiti rami ai sciintiei, dupa specialitati, aflamu, ca dintre tóte cea mai reu reprezentata in literatura este teologi'a.

Nu putemu dice, ca caus'a zace in directiunea timpului, pre care-lu caracteriséza unu indiferentismu religiosu; cáci a cultur'a acestu ramu alu sciintiei sunt chiepmatii teologii de specialitate. Avemu in biserica nóstra nationala atâtea institute teologice, ba chiaru universitati cu facultati teologice, si cu tóte acestea: nici unu productu literaru de interesu si cu valóre universalá, incátu omulu voindu a-se aprofundá in studiulu seu dupa folosirea manualeloru deja recepte in o forma stereotipa,

trebuie se-si iee refugiu la isvóra straine. — Este deci urmare firéscă, cá productele ce se aréta in acésta sfera a sciintiei, se ne fia binevenite, si inca atunci mai virtuosu, cându privescu si tractéza materii de a-le instructiunei; nu potu inse prelinde, cá ele se fia primite si considerate cá avendu succesu, — fora nici o observare.

Unu productu de acésta natura este si opulu Dlui Stefanelli, docente la facultatea teologica din Cernautiu, asupra carui, la recercarea Dlui redactoru alu acestei foi, 'mi permitu a face in cele urmatóre o scurta dare de séma.

„Catichetic'a“ de Dlu Stefanelli, dupa o introducere pre pag. 1--92, in carea se espune problem'a si definitiunea scrierii, apoi ponderositatea si folosulu, istori'a si literatur'a acestei discipline, tracteaza in trei capete urmatórele materii:

Capu. I.: Obiectulu si subiectulu invetiamentulu caticheticu, pag. 93—146.

Capu II.: Modulu la impartasire a materii catichetice, pag. 146—336.

Capu III.: Insusirile spirituale si corporale ale unui catichetu ghibaciu, mijlócele pentru dobândirea insusirilor acestora, pag. 336—334.

In espunerea materiiloru acestor'a, autoriulu purcede in modulu urmatoriu:

1. Introducerea pag. 1—92. Espunendu mai antáiu necesitatea religiunei pentru omenime si pentru cea crestina in deosebu, cérca apoi a aretá, ca acésta religiune crestina, crestiniulu trebuie se si-o apropieze. Si-o póte insusi prin instructiune. Acést'a instructiune are se fia conformu spiritulu omenescu. Principiile pentru predarea acestei instructiuni are se le espuna catichetic'a. Asia la pag. 7 promite a-ne dá o catichetica, carea se propuna nisce principii si regule scóse din firea spiritulu omenescu, cu privire la esperienti'a facuta pe câmpulu crescerei religióse si morale in sinulu bisericei. Dupa acésta, dela esplicarea conceptelor: catichese, catichumentu, catichetu si catichisu ajunge a da definitiunea caticheticeii astfelu: este asia dara catichetic'a: sciinti'a, care cuprinde sistematice tóte principiile si regulele scóse din firea spiritulu omenescu in deobscu si din individualitatea catechumeniloru in deosebi spre a ajunge cátu mai usioru si mai securu la o cultivare religiósa si morala cátu se póte de mare (pag. 25)

Dupa ce in §. 5 a aretatu diferinti'a între teologi'a sciintiala, pre care o identifica numai cu dogmatic'a, si între omiletica, aréta folosulu si necesitatea caticheticeii, pre cari le reduce la posibilitatea alegerei si insirarei cu usiurintia a materiiloru catichetice; face impartirea generala si anume: insusitatile catechetulu, calitatea materii cá obiectu si individualitatea catechumeniloru cá subiectu, apoi metodulu proponerei.

Se espune la pagin'a 30—47 istori'a invetiamentulu caticheticu in timpulu clasicu crestinescu, er' dela 47—83 literatur'a invetiamentulu caticheticu. In istoria espune genes'a invetiamentulu caticheticu si desvoltarea aceluia, er' in literatura scrietorii si opurile, cari s'au ocupatu cu densulu. Pre pagin'a 83 92 literatur'a caticheticeii cá sciintia, cu deosebire in timpulu mai nou.

Fačia cu cele de sus 'mi permitu urmatórele observari. Ce privesce natur'a si positi'a caticheticeii in sistemulu teologicu, aceste impregiurari sunt cu totul nebagate in séma. Acést'a provine de acolo, ca autorulu nu a avutu in vedere si nu a observatu cu strictetia doctrin'a bisericeii, cáci a folositu cá indreptariu la compu-

nerea cartii scrieri straine spiritulu bisericeii orientále, scrieri cá ale lui Zezswitz, Palmer, protestanti, acaroru conceptiuni despre teologia sunt determinate de diversele sisteme filosofice; mai multu a folositu opulu anticuatu alu lui E. Thierbach, Lehrbuch der Katichetik, Hanower 1830. Este catichetic'a disciplina teologica si ce feliu? Spre a respunde la acést'a intrebare, se ne transpunemu in sinulu bisericeii ortodoxe si se compunemu sistemulu teologicu.

Teologi'a ortodoxa cá sciintia este: espunerea sistematice a religiunei crestine amesuratu cuventulu dumnedieescu cuprinsu in s. scriptura si traditiune si sub directiunea bisericeii ortodoxe. Fiacare sistema are de principiu esentialu o idee drépta despre obiectulu seu. Obiectulu teologieii este religiunea crestina asia dupa cum o cuprinde biseric'a ortodoxa. Déca asia stá lucrulu, si acést'a o va concede si Dlu autoru cá profesorulu de teologi'a ortodoxa, apoi religiunea crestina trebuie a fi studiata din trei puncte de vedere, si anume: in principiulu seu realu si idealu (isvórele) in partile sale integrali séu substantiali, si in aplicarea sa. De aci se nascu trei grupe de discipline, cari respundu la intrebările: unde este cupriasa religiunea crestina? Ce este ea? Cum si-o póte omulu apropiá, adeca grupele fundamentali si istorice, sistemulu si sciintiele aplicative (vedi Papadopoulos: eisa-goge eis ten orthodoxen teologian) Atena 1861 part. III.

Intrebarea este: cari din aceste grupe facu pre adeveratulu preotu? Cele de antaiu facu, ce e dreptu, pre teologulu; dar' dela originea religiunei, cunóscerea dogmei si a moralei crestine nu sunt eschisi nici altii. Asia pre preotu 'lu forméza sciintiele aplicative. Complexulu acestor'a forméza obiectulu unei discipline nóue, a pastoralei. Acést'a are se espuna principiile atátu generale, cátu si speciale pentru formarea unui pastoriu sufletescu. Ea privesce mai antaiu pre preotu cá omu, apoi cá cetatianu, cá ministru alu tainelor si cá invetiatoriu alu turmei sale, fora deosebire de sex, de stare, etate si ocupatiune.

Ací dara este locul caticheticeii in pasterala, si ea este numai o parte a aceleia, care se ocupa numai cu o lature a pastoralulu, desi de cea mai insemnata, de instructiune (vedi Andreiu Siagon'a: Studiu pastoralu 1872 pag. 110 seq) Cu pastoral'a trebuie adusa catichetic'a in legatura, si nu numai cu dogmatic'a. Nici aceea nu este chiaru, cum vine autorulu de identifica dogmatic'a, cu teologi'a científica, dupa ce este sciintu, ca ori si ce disciplina, espusa sistematice, numai científica póte se fie.

Conceptulu autoriulu despre dogmatica, alu carui obiectu 'lu ferméza adeverurile positive ale credintiei, nu este ortodoxu indata ce (pag. 14) dice, ca teologi'a sciintiala trebuie se contiena tóte cáte aréta mintea si descoperirea dumnedieéscu.

Nebagarea in séma a acestoru adeveruri a sedusu pre autoru a dá caticheticeii definitiunea aretata, basata numai pre firea spiritulu omenescu, cu escluderea normativelor si controlei bisericesci. Adeveratu, ca tóte cercetarile sciintifice trebuie se pureéda dela omu, cá singularulu subiectu alu loru, si inca dela laturea psihica a acestuia, cáci dupa cum dice Augustinu: „inconsciintia este unu punctu, pre care nici o indoléla nu-lu póte resturná“, insa natur'a si caracterulu ori-si-carei discipline aplicative are se determine mai antaiu obiectulu seu, apoi genulu prosimu cu diferentiele specifice. Diferinti'a specificu a caticheticeii cá disciplina teologica, este aplicata, practica si are de problema crescerea religiósa-morala, in spiritulu bisericeii ortodoxe. (Va urmá.)